

Organologia

Codi: 100637

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500240 Musicologia	OB	2	1

Professor/a de contacte

Nom: Francesc d'Assis Cortes Mir

Correu electrònic: francesc.cortes@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu accedir-hi des d'aquest [enllaç](#). Per consultar l'idioma us caldrà introduir el CODI de l'assignatura. Tingueu en compte que la informació és provisional fins a 30 de novembre de 2023.

Prerequisits

No hi ha prerequisits.

Objectius

L'assignatura proposa una aproximació als instruments musicals, a la seva classificació, a les seves característiques i a la seva història.

Objectius:

- Conèixer els principals corrents d'estudi relacionats amb l'organologia.
- Conèixer els principals sistemes de classificació dels instruments musicals.
- Reconèixer els trets bàsics de les diferents famílies d'instruments.
- Situar les diferents famílies d'instruments en el seu context sociocultural i històric.

Competències

- Identificar el funcionament i l'evolució històrica dels instruments musicals.
- Identificar i contrastar les diferents vies de recepció i consum musicals en la societat i en la cultura de cada època.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Reconèixer i apreciar les manifestacions musicals de les cultures no occidentals, tradicionals i de l'àmbit popular i urbà.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la gènesi d'aquesta per evitar les projeccions etnocèntriques.
2. Comunicar per escrit, amb correcció, precisió i claredat argumentals i terminològiques, els coneixements adquirits, tant en l'àmbit de l'especialització com de la divulgació musicals.
3. Demostrar coneixements bàsics de les metodologies de recerca en el camp de l'organologia.
4. Determinar els principals conceptes relacionats amb l'organologia, així com el seu vocabulari propi.
5. Identificar i situar els principals instruments musicals dins les manifestacions musicals de les cultures no occidentals, tradicionals i de l'àmbit popular i urbà.
6. Identificar i situar en el consum musical de cada època i en cada cultura els instruments musicals corresponents.
7. Integrar els coneixements adquirits en l'elaboració de textos sintètics i expositius adequats a l'àmbit comunicatiu acadèmic i d'especialització.
8. Preparar exposicions orals correctes sobre una matèria analítica i adequar-les al nivell i les expectatives de l'audiència o grup.
9. Ubicar les principals tipologies d'instruments musicals en el context històric correcte.
10. Utilitzar el vocabulari i les eines bàsiques que permetin descriure i transmetre els coneixements adquirits mitjançant presentacions orals de contingut musicològic efectives i adaptades a l'audiència.
11. Valorar i utilitzar les principals fonts documentals i arxivístiques relatives als instruments musicals.

Continguts

I- L'organologia i la classificació dels instruments musicals:

1. Concepte d'instrument musical.
2. Concepte i abast de l'organologia.
3. Concepte i finalitat de les classificacions d'instruments musicals.
4. Metodologies i sistemes de classificació.
5. Classificacions d'instruments musicals a Occident. La classificació Hornbostel-Sachs.
6. Classificacions no occidentals d'instruments musicals.

II- Els instruments musicals: característiques, entorn sociocultural i desenvolupament històric. Aproximació a l'estudi de l'organologia a través d'exemples de diferents èpoques (de l'Edat Mitjana al segle XXI):

1. Instruments de corda
 - 1.1. Tipus arpa
 - 1.2. Tipus cítara
 - 1.3. Tipus llaüt
 - 1.4. Tipus lira
2. Instruments de vent

- 2.1. Instruments de bisell
- 2.2. Instruments de llengüeta
- 2.3. Instruments de broquet
- 3. Instruments membranòfons
- 4. Instruments idiòfons
- 5. Instruments electròfons

Metodologia

Les classes de l'assignatura alternaran exposicions / explicacions del professor amb exercicis que l'alumnat durà a terme de manera individual o en grup (i que seran objecte d'exposicions orals -presencials o online-). També es realitzaran col·loquis i/o debats a partir de lectures realitzades prèviament per l'alumnat. Eventualment es convidarà a especialistes en la matèria a impartir conferències sobre temes relacionats amb l'assignatura i, si la coordinació d'horaris ho permet, es podran programar visites (com per exemple al Museu de la Música).

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals	24	0,96	4, 5, 6, 9, 11
Col·loquis a classe	9	0,36	1, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11
Conferències (en funció de la disponibilitat econòmica del Departament)	3	0,12	4, 5, 6, 9, 11
Tipus: Supervisades			
Exercicis en grup a classe i la seva presentació oral	6	0,24	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Exercicis individuals a classe i la seva presentació oral	6	0,24	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11
Tipus: Autònomes			
Estudi personal	50	2	1, 3, 4, 5, 6, 9, 11
Lectura de llibres	28	1,12	1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 11

Avaluació

a. Exercici sobre sistemes de classificació en organologia [aquest exercici, de caràcter eminentment pràctic, es realitzarà cap a la meitat del semestre; la data exacta d'aquest exercici es fixarà a principi de curs] (pes global en la qualificació final: 40%).

b. Examen sobre instruments musicals d'Occident [aquest exercici es realitzarà al final del semestre; la data exacta es fixarà a principi de curs] (pes global en la qualificació final: 35%).

c. Exercici(s) -format per determinar- sobre instruments de corda fregada [aquest(s) exercici(s) es realitzaran durant el tercer mes de classe; la data es fixarà a principi de curs] (pes global en la qualificació final: 15%).

d. Participació a classe -amb intervencions orals i exercicis de format reduït (individuals i en grup), a partir de lectures i/o col·loquis- (pes global en la qualificació final: fins un 5%).

e. Assistència a classe -només es tindrà en compte si l'assistència (presencial o online) és igual o superior al 80% dels dies de classe presencial- (pes global en la qualificació final: fins un 5%).

[*Al llarg del curs es fixarà dia i hora de revisió, que serà presencial, per a les activitats d'avaluació; en qualsevol cas les revisions es realitzaran -sempre que sigui possible- durant els quinze dies posteriors a l'activitat d'avaluació -i, per norma general, dins dels horaris de despatx/tutoria que el professor tingui estipulats per aquell semestre-].

Recuperació: En la data de recuperació fixada per la Facultat, els alumnes que tinguin una nota mitjana inferior al 5 (sobre 10), podran realitzar un examen que aglutinarà continguts dels apartats a, b i c, i tindrà un pes màxim equivalent al 90% de la qualificació final.

Definició de "No avaluable": Es considerarà "No avaluable" l'alumne que lliuri menys d'un 50% de les evidències d'aprenentatge.

Molt important: En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Avaluació Única

Els estudiants que hi optin, i en la data que s'informarà al Campus Virtual, hauran de realitzar:

1. Avaluació sobre imatges de 5 instruments (45%)

2. Avaluació al voltant de preguntes extremes del temari (45%)

3. Avaluació d'audicions de diferents instruments (10%)

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència a classe (com a mínim el 80% de les classes presencials)	5% de la qualificació final	0	0	1, 4, 5, 6, 9
Examen escrit sobre el contingut general de l'assignatura	35% de la qualificació final	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11
Exercici sobre sistemes de classificació	40% de la qualificació final	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 11
Exercici(s) sobre instruments de corda fregada	15% de la qualificació final	21	0,84	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11
Participació en col.loquis i debats a classe	2'5% de la qualificació final	0	0	1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11
Realització d'exercicis en grup a classe	2'5% de la qualificació final	0	0	1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11

Bibliografia

Bibliografia (la bibliografia específica de cada tema serà tramesa al llarg del curs)

A- Classificació dels instruments musicals:

HORNBOSTEL, Erich M. von - SACHS Curt, "Classification of Musical Instruments" *The Galpin Society Journal* XIV (1961), p. 3-29 [Recurs en línia:

https://cataleg.uab.cat/iii/encore/record/C__Rb1631066__Sgalpin%20society%20journal_Orighresult_U_X8.js] (traducció catalana de M. Antònia Juan: *Butlletí de la Societat Catalana de Musicologia* III (1995), p. 97-117).

Vegeu l'actualització d'aquesta classificació (2011/2017) a:

<http://www.mimo-international.com/documents/hornbostel%20sachs.pdf> i la traducció castellana de Javier Serrano Godoy a:

<https://www.dropbox.com/s/4fsqp2s1iwrrale/Serrano%20Godoy%2C%20Javier.%20Clasificaci%C3%B3n%20de>

KARTOMI, Margaret J., *On Concepts and Classifications of Musical Instruments* (Chicago & London: University of Chicago Press, 1990).

B1- Fonts:

AGRICOLA, Martin, *Musica instrumentalis deudsch* (Wittenberg, 1528-29; 1545)[Hettreck, W. E. (trad. i ed.) *The Musica instrumentalis deudsch of Martin Agricola* (Cambridge: Cambridge University Press, 1994)].

BAINES, Anthony C., "Fifteenth-century Instruments in Tinctoris's *De Inventione et Usu Musicae*" *The Galpin Society Journal* III (1950), p. 19-26.

MERSENNE, Marin, *Harmonie Universelle* (Paris, 1636-37 /R. R. E. Chapman, La Haia: Martinus Nijhoff, 1957 / Facsímil, Paris: Centre National de la Recherche Scientifique, 1975).

PAGE, Christopher, "Fourteenth-century Instruments and Tunings: a Treatise by Jean Vaillant? (Berkeley Ms. 744)" *The Galpin Society Journal* XXXIII (1980), p. 17-35.

PEDRELL, Felip, *Emporio científico e histórico de organografía musical antigua española* (Barcelona: Imp. Juan Gili, 1901).

PRAETORIUS, Michael, *Syntagma Musicum II: De Organographia* (Wolfenbüttel, 1618 / R. D. Z. Crookes; Oxford: Clarendon Press, 1986).

ROUSSIER, Pierre-Joseph (ed), *Textes sur les instruments de musique au XVIIIe siècle* (Genève: Minkoff, 1972).

VIRDUNG, Sebastian, *Musica Getuscht* (Bâle, 1551 /R. Cambridge: Cambridge University Press, 1993).

B2- Obres generals sobre organologia, acústica i instruments musicals:

BAINES, Anthony C., *Historia de los instrumentos musicales* (Madrid: Taurus, 1988).

BAINES, Anthony C. (ed), *The Oxford Companion to Musical Instruments* (Oxford: Oxford University Press, 1995).

BALLESTER, Jordi, *Els instruments musicals a la Corona d'Aragó (1350-1500): Els cordòfons* (Sant Cugat del Vallès: Amelia Romero, 2000).

BENADE, Arthur H., *Fundamentals of Musical Acoustics* (New York: Dover, 1976 /R. 1990).

BORDAS, Cristina - VÁZQUEZ, Elena (eds.), *Colecciones de instrumentos musicales. Recomendaciones para su gestión* (Madrid: Centro de Documentación de las Artes Escénicas y de la Música. INAEM, 2019) <https://www.musicadanza.es/ficheros/documentos/colecciones-de-instrumentos>

CALVO-MANZANO, Antonio, *Acústica físico-musical* (Madrid: Real Musical, 1991).

CAMPBELL, Murray, *Musical instruments: history, technology and performance of instruments of Western music* (Oxford: Oxford University Press, 2004).

DONINGTON, Robert, *La música y sus instrumentos* (Madrid: Alianza, 1982 /R.1986). [DONINGTON, R., *Los instrumentos de música* (Madrid: Alianza, 1962)].

DURKIN, Rachael, *The viola d'amore. Its history and development* (Milton Park: Routledge, 2022).

FERNÁNDEZ DE LA GÁNDARA, Gonzalo - LORENTE, Miguel, *Acústica musical* (Madrid: ICCMU, 1996).

HOPKIN, Bart & TEWARI, Sudhu, *Sound Inventions. Selected Articles from Experimental Musical Instruments* (Waltham, Massachusetts: Focal Press, 2021).

MAIDEU, Joaquim, *Instruments musicals* (Vic: Eumo, 1995).

MONTAGU, Jeremy, *Origins and development of musical instruments* (Lanham: The Scarecrow press, 2007).

REMNANT, Mary, *Historia de los instrumentos musicales* (Barcelona: De. Robinbook - MaNonTroppo, 2002).

RÉVEILLAC, Jean-Michel, *Electronic Music Machines: The New Musical Instruments* (London:Iste, 2019).

RICE, Albert R. *The Baroque Clarinet And Chalumeau*. (Oxford: Oxford University Press, 2020).

SACHS, Curt, *The History of Musical Instruments* (New York: Norton, 1940 / R. Mineola :Dover Publications, 2006) [versió castellana: *Historia universal de los instrumentos musicales* (Buenos Aires: Centurión, 1947)].

TRANCHEFORT, François-René, *Los instrumentos musicales en el mundo* (Madrid: Alianza, 1985 / R. 1994).

C- Diccionaris i catàlegs:

The New Grove Dictionary of Music and Musicians (London, 1980 / R. 2001) i *The New Grove Dictionary of Musical Instruments* (London, 1985). Versió online: <https://www-oxfordmusiconline-com.ore.uab.cat/>

ANDRÉS, Ramón, *Diccionario de instrumentos musicales. De Píndaro a J.S. Bach* (Barcelona: Bibliograf, 1995).

BORDAS, Cristina, *Instrumentos musicales en colecciones españolas* (Madrid: Ministerio de Educación y Cultura - Instituto Complutense de Ciencias Musicales, 1999).

MAERSCH, Klaus - ROHDE, Ulrich - SEIFFERT, Otto - SINGER, Ute, *Atlas de los instrumentos musicales* (Madrid: Alianza, 1994).

D- Revistes:

The Galpin Society Journal

Musique - Images - Instruments

Journal of the American Musical Instrument Society

Enllaços web (museus i associacions):

MIMO - Musical Instruments Museums Online: https://mimo-international.com/MIMO/default.aspx?_lg=ca-ES

Musée des instruments de musique (MIM): <http://www.mim.be/fr>

Museu de la Música de Barcelona: www.museumusica.bcn.es

Museo Interactivo de la Música de Málaga: www.musicaenaccion.com

Asociación Instrumenta: <https://www.instrumenta.es/>

Programari

-